Gheorghe TOMA; Ştefan Gheorghe TEODORU

Academia Naţională de Informaţii "Mihai Viteazul"
"Mihai Viteazul" National Intelligence Academy

Determinări ale crizei economice şi financiare mondiale asupra securităţii naţionale

Determinations of economic and financial world crisis on national security

The present study aims both to realize a brief radiography of the world economic crisis, to identify its negative impact on the world, and especially on our country, as well as to analyze the manner in which these effects exert pressures on Romanian national security. The effects of the global economic crisis on developing countries and underdeveloped ones are much harsher. In European former socialist and communist countries, there is a strong degradation of economic and social structures, a sharp increase in inflation and unemployment. If we consider the progressive alteration of living standard, the growth of the external debt, the anti-social phenomena, the lack of perspective in the development of these countries, then the increasingly dependency on developed Western European countries becomes self-evident.

Keywords: economic crisis, national security, risks, threats, vulnerabilities

Institution's address: Şoseaua Odăi nr. 20, sector 1, Bucureşti, tel./Fax: +40-21-3104750, e-mail: *ani@sri.ro*

Personal e-mail: *transilvaniaro@yahoo.com*

Criza economică mondială de la începutul mileniului III

În anii care au condus la declanşarea crizei economice şi financiare actuale, creşterea consumului în Statele Unite şi ratele de economisire foarte scăzute au contribuit la intrarea, din economiile aflate în dezvoltare rapidă din Asia şi din statele surse de petrol, a unui volum semnificativ de capital străin. Aceste influxuri masive de capital şi ratele scăzute ale dobânzilor, din perioada 2002-2004, au condus la relaxarea fără precedent a condiţiilor de creditare. Ca urmare, creditele şi sectorul imobiliar au explodat. Au fost obţinute foarte uşor diferite tipuri de împrumuturi (ipotecare, carduri de credit, auto), care s-au dovedit, în timp, că nu puteau fi susţinute financiar.

Pe acest fundal, actuala criză a avut ca debut luna iulie 2007 (*TED spread spikes in July 2007*, articol publicat în ziarul *Wall Street Journal*, mai 2008 – http://www.princeton.edu /~pkrugman/ted-spread-wsj.gif), moment când pierderea încrederii investitorilor americani în ipotecarea securizată a condus la o criză de lichidităţi ce a determinat o injectare substanţială de capital în pieţele financiare din partea Rezervei Federale americane, a Băncii Angliei şi a Băncii Centrale Europene (Norris, Floyd „*A New Kind of Bank Run Tests Old Safeguards*", articol publicat în ziarul *The New York Times*, 10 august, 2007) – http://www.nytimes.com/2007/08/10/business/-10liquidity.html?_r=1; Elliott, Larry - *Credit crisis – how it all began*, articol publicat în ziarul *The Guardian*, 5 august 2008 - http://www.guardian.co.uk/business/2008/aug/05/northernrock.banking).

Criza s-a agravat în anul 2008, când bursele de valori din lume s-au prăbuşit sau au intrat într-o perioadă de instabilitate acută. Un număr mare de bănci, creditori şi companii de asigurare au dat faliment în săptămânile ce au urmat. De producerea crizei, adesea este făcută responsabilă Agenţia Federală pentru Finanţarea Locuinţelor (SUA). (http://www.-fhfb.gov/)

Cel care a definit cel mai bine cauzele declanşării crizei financiare a fost Ben Bernanke, preşedintele FED, care, în interviul acordat jurnalistului David Leonrhardt, publicat în ziarul New York Times (David Leonhardt, *Bernanke's Midterm Tests*, The NewYork Times, 30 ianuarie, 2008), le identifică după cum urmează: presiunea considerabilă asupra sistemului financiar mondial, timp de peste un an şi jumătate, extinsă acum şi mai mult asupra economiei globale; asimetria informaţiei (Adrian-Paul Iliescu, *Criza financiară 2008-2009*: *adevăratele probleme*, Universitatea din Bucureşti – http://www.cadi.ro/docs/iliescu_asimetria_informatiei.pdf); expansiunea creditării, cu impact care a fost transferat asupra pieţei ipotecare;

ramificaţiile economice şi financiare care au fost resimţite la momentul stopării abrupte a creditării; creşterea riscului creditării şi a aversiunii intense la risc; menţinerea riscurilor sistemice la un nivel crescut; scăderea încrederii companiilor în stabilitatea pieţei financiare; prăbuşirea preţurilor imobiliarelor; pierderea locurilor de muncă.

Prin analiza modului de manifestare a crizei economice actuale, care se pare că este mult mai puternică decât cea de acum 80 de ani, imaginea de ansamblu se concretizează în următoarele elemente: ţările dezvoltate au redus simţitor din ritmul de creştere economică, ceea ce a determinat stoparea înfiinţării de noi locuri de muncă, a determinat creşterea ratei şomajului.

Toate acestea au dus la accentuarea tensiunilor sociale, la plafonarea creşterii productivităţii muncii şi, într-un cuvânt, la degradarea ecologiei sociale. Chiar şi la nivelul acestor state dezvoltate, criza a determinat apariţia unei presiuni puternice asupra asistenţei şi protecţiei sociale, frânarea creşterii nivelului de trai şi proliferarea unor fenomene antisociale, cum ar fi: corupţia, prostituţia, crima organizată, în general slab reprezentat în societăţile dezvoltate. În acelaşi timp, din cauza crizei economice aceste ţări acţionează pentru a menţine avantajul de care dispun, folosind pârghiile politicilor de integrare, avantajele obţinute din diviziunea internaţională a muncii şi controlând noile descoperiri ştiinţifice, finanţele mondiale şi răspândirea progresului tehnic.

Efectele crizei economice mondiale asupra ţărilor în curs de dezvoltare şi a celor subdezvoltate sunt mult mai dure. Presiunea creşterii demografice, ritmul redus şi chiar negativ al creşterii economice, creşterea şomajului, creşterea preţurilor, a nivelului cheltuielilor militare, mărirea datoriei externe şi blocarea accesului acestora la pieţele de desfacere pentru produsele fabricate de ele sunt doar câteva dintre efectele crizei mondiale care duc la accentuarea sărăciei, adâncirea decalajelor şi exercitarea unei puternice presiuni asupra utilizării propriilor resurse naturale, regenerabile.

În cazul ţărilor europene, foste socialiste, se constată o degradare puternică a structurilor economice şi sociale, o creştere accentuată a inflaţiei şi a şomajului. Dacă luăm în considerare alterarea progresivă a condiţiilor de viaţă, îndatorarea externă, amplificarea fenomenelor antisociale, lipsa de perspectivă în dezvoltare a acestor ţări, devine din ce în ce mai vizibilă apariţia unei dependenţe de ţările vest-europene dezvoltate. (Hirst Paul, Thompson G., *Globalizarea sub semnul întrebării*, Bucureşti, Editura Trei, 2002, p. 18).

Raportul criză economică şi financiară – securitate internaţională

O economie stabilă nu poate exista fără securitate şi, de asemenea, nici securitatea nu poate fi stabilă fără o economie sănătoasă. În contextul actual al globalizării economice, acest fenomen *„influenţează mediul de securitate contemporan, atât în ceea ce priveşte geneza noilor riscuri şi ameninţări, cât şi a apariţiei diferitelor oportunităţi"(Strategia de Securitate Naţională a României,* Bucureşti, 2007. În acest mediu, niciun stat nu se poate izola sau declara neutru şi nici nu este la adăpost dacă rămâne în afara proceselor globale. Securitatea internaţională tinde tot mai mult să-şi manifeste caracterul indivizibil, iar comunitatea internaţională este tot mai conştientă de răspunderile ce îi revin. Observăm că, în această situaţie, a globalizării economice, garanţia unei securităţi eficiente reiese fără îndoială din faptul că securitatea naţională este strâns legată de economia globală.

Mediul de securitate internaţional a fost caracterizat de evoluţii neliniare, cu soluţii pe termen scurt, care au erodat credibilitatea politică a principalilor actori implicaţi (în special SUA) şi au evidenţiat lipsa unei viziuni strategice aplicate la nevoile reale de dezvoltare economică şi de asigurare a securităţii la nivel mondial. În aceste condiţii, se constată o accelerare a proceselor de difuzie a puterii la nivelul sistemului de relaţii internaţionale şi o asimetrie între puterea şi capacitatea de influenţă a principalului actor global – SUA.

Aprecierile calitative de ordin general privind cauzele actualei crize financiare nu pot fi disociate de conduita unor politici macroeconomice cu efecte globale (Fred Burton & Scott Stewart, *Workplace violence: myths and mitigation* – Stratfor).

În anii premergători declanşării actualei crize economice şi financiare, spaţiul occidental a cunoscut o perioadă de prosperitate economică, un indice al inflaţiei scăzut şi resurse financiare suficiente şi relativ ieftine. În acelaşi timp, trebuie să remarcăm că anumite modele de dezvoltare economică existente la baza activităţii organismelor economice internaţionale s-au dovedit a fi depăşite de iniţiativele de afirmare ale unor actori noi, cu ambiţii regionale sau globale, care au diminuat activitatea acestor organisme prin utilizarea unor parteneriate bilaterale şi a unor mecanisme de sprijin reciproc. (Pisani-Ferry Jean, interviu de Speteanu Ioana, *Lobby la nivel înalt pentru FMI,* în „Financiarul" - http://www.financiarul.com/articol-_17847/lobby-la-nivel -înalt-pentru-fmi.html.**)**

Pentru a înţelege mai bine implicaţiile profunde ale crizei economice şi financiare mondiale la adresa securităţii internaţionale să analizăm un exemplu. În condiţiile în care unii specialişti compară evenimentele de pe pieţele internaţionale cu momentul „*11 Septembrie financiar"*, efectele acestora par să favorizeze Federaţia Rusă, care, deşi nu este imună la criza financiară, este în schimb mult mai bine pregătită decât multe alte state să depăşească perioada dificilă. (Rusia a adoptat o strategie de dezvoltare a pieţelor financiare - http://www.tmctv.ro/articol_55371/rusia_a_adoptat_o_strategie_de_dezvoltare_a_pieţelor_financiare.htm).

Sub *„acoperirea"* crizei financiare şi în condiţiile preocupărilor curente ale S.U.A. (Irak, Afganistan, criza financiară), şansele ca Federaţia Rusă să-şi extindă influenţa în această perioadă sunt mult mai ridicate. Dacă în vremuri de recesiune oamenii renunţă mai întâi la bunurile de lux, aceştia nu pot însă renunţa, decât foarte greu, la elemente situate pe treptele inferioare ale ierarhiei necesităţilor vitale, precum siguranţa energetică.

Astfel, resursele energetice proprii poziţionează Rusia foarte favorabil din punct de vedere al veniturilor certe pe care un stat le poate obţine, comparativ cu alte state dezvoltate ale lumii, chiar şi în vremuri de criză economică. Se poate aprecia că Rusia îşi va manifesta supremaţia în domeniul resurselor energetice în Europa, având şansa de a acţiona şi mai extins în perioada de criză / recesiune. Unii experţi apreciază că Rusia va folosi capitalurile de care dispune pentru „a ajuta" financiar, iar ulterior pentru a subordona statele afectate de criza financiară şi îşi va accentua acţiunile de divizare a aliaţilor europeni ai S.U.A. *"Actuala criză financiară ar putea încheia statutul de lider economic mondial al SUA."*, a afirmat într-un interviu ministrul german de finanţe, Peer Steinbrueck, în data de 25.09.2008.

Având în vedere că America de Nord şi Europa sunt importatoare de energie, ele devin din ce în ce mai dependente de energia importată. De exemplu, Europa importă jumătate din principalele sale surse de energie şi această proporţie este de aşteptat să crească cu mai mult de două treimi până în anul 2030. Statele Unite importă 70% din petrolul lor. Atât Statele Unite, cât şi Europa se află la capătul lanţului energetic, privind subsectoarele de petrol şi de gaz. Ele sunt dependente de ansamblul de infrastructuri energetice care le alimentează, o mare parte dintre acestea aflându-se în afara graniţelor. Se estimează că jumătate din rezervele de petrol sunt concentrate în Orientul Mijlociu, iar 70% din rezervele de gaz natural se află în Orientul Mijlociu şi fosta Uniune Sovietică.

Un rol important în asigurarea securităţii energetice îl poate juca şi cooperarea cu sectorul privat. Astfel, după cum observa Stephen Flynn, expert în cadrul Consiliului pentru Relaţii Externe: *„Securitatea nu este gratuită. Ambele sectoare, public şi privat, trebuie să investească în construirea unui nivel mai înalt de securitate pentru sistemul energetic, ceea ce înseamnă că securitatea energetică se va regăsi atât în preţul energiei, cât şi în costul securităţii interne."*(Daniel Yergin, *„Ensuring Energy Security"*, Foreign Affairs, Volume 85 - Nr. 2, Martie /Aprilie, 2007, p.69).

Securitatea naţională a României – delimitări conceptuale

Securitatea naţională reprezintă condiţia fundamentală a existenţei naţiunii şi a statului român şi un obiectiv fundamental al guvernării; ea are ca domeniu de referinţă valorile, interesele şi obiectivele naţionale.

Securitatea naţională este un drept imprescriptibil care derivă din suveranitatea deplină a poporului, se fundamentează pe ordinea constituţională şi se înfăptuieşte în contextul construcţiei europene, cooperării euroatlantice şi al evoluţiilor globale (*Strategia de Securitate Naţională a României*, Bucureşti, 2007 – http://www.presidency.ro/static/ordine/-SSNR/SSNR.pdf).

Strategia de securitate naţională a României răspunde nevoii şi obligaţiei de protecţie legitimă împotriva riscurilor şi ameninţărilor ce pun în pericol drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, valorile şi interesele naţionale vitale, bazele existenţei statului român, vizând, cu prioritate, următoarele domenii: starea de legalitate; siguranţa cetăţeanului; securitatea publică; prevenirea şi contracararea terorismului şi a altor ameninţări asimetrice; capacitatea de apărare; protecţia împotriva dezastrelor naturale, a degradării condiţiilor de viaţă şi accidentelor industriale.

Securitatea naţională se realizează prin măsuri adecvate de natură politică, *economică,* diplomatică, socială, juridică, educativă, administrativă şi militară, prin activitatea de informaţii, contrainformaţii şi securitate, precum şi prin gestionarea eficientă a crizelor, în conformitate cu normele de conduită ale comunităţii europene şi euroatlantice şi prevederile dreptului internaţional (*Strategia de Securitate Naţională a României, Bucureşti,* 2007 – http://www.presidency.ro-/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf).

Potrivit documentului menţionat, *„riscurile şi ameninţările la adresa securităţii naţionale pot fi amplificate de existenţa unor vulnerabilităţi şi disfuncţionalităţi, între care următoarele fenomene sunt generatoare de preocupări sau pericole: dependenţa accentuată de unele resurse vitale greu accesibile; unele tendinţe negative persistente în plan demografic şi migraţia masivă; nivelul ridicat al stării de insecuritate socială, persistenţa stării de sărăcie cronică şi accentuarea diferenţelor sociale; proporţia redusă, fragmentarea şi insuficienta implicare a clasei de mijloc în organizarea vieţii economico-sociale; fragilitatea spiritului civic şi a solidarităţii civice; infrastructura slab dezvoltată şi insuficient protejată; starea precară şi eficienţa redusă a sistemului de asigurare a sănătăţii populaţiei; carenţele organizatorice, insuficienţa resurselor şi dificultăţile de adaptare a sistemului de învăţământ la cerinţele societăţii; organizarea inadecvată şi precaritatea resurselor alocate pentru managementul situaţiilor de criză; angajarea insuficientă a societăţii civile în dezbaterea şi soluţionarea problemelor de securitate".*

Doctrina naţională a informaţiilor pentru securitate (adoptată în şedinţa Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, din 23 iunie 2004) oferă o definiţie exhaustivă a conceptului *securitate naţională* – „starea naţiunii, a comunităţilor sociale, a cetăţenilor şi a statului, fundamentată pe prosperitate economică, legalitate, echilibru şi stabilitate socio-politică, exprimată prin ordinea de drept şi asigurată prin acţiuni de natură

economică, politică, socială, juridică, militară, informațională și de altă natură, în scopul exercitării neîngrădite a drepturilor și libertăților cetățenești, manifestarea deplină a libertății de decizie și de acțiune a statului, atributelor sale fundamentale și a calității de subiect de drept internațional" (*Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate*, p.4). În acest fel, securitatea națională devine „*conceptul integrator al tuturor domeniilor de activitate care concură la realizarea și apărarea sa.*" Componentele strategice fundamentale ale securității naționale sunt: apărarea națională; siguranța națională; ordinea publică (*Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate*, p. 5).

Potrivit celor mai recente teorii, conceptul clasic de securitate, centrat pe dimensiunea geopolitică și militară (hard security) a fost extins prin integrarea *dimensiunii socioeconomice*, de mediu și chiar culturale (soft security). De asemenea, în prezent, se face o legătură mai strânsă între securitatea internă (vezi definirea *securității interne* în *Strategia de Securitate Națională a României*, București, 2007 – http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf) și cea externă, existând tendința ca ele să fie tratate împreună.

Valorile de **securitate economică** statuate constituțional (de interes major pentru securitatea națională) sunt: economia de piață, concurența loială, resursele naturale, echilibrul ecologic, dezvoltarea economică - prin asigurarea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producție, aplicarea politicilor de dezvoltare regională și dezvoltare durabilă - proprietatea, libertatea economică, sistemul financiar, activitatea bancară, protecția socială, cercetarea științifică și tehnologică națională și dreptul de autor. Acestea sunt înțelese ca acele relații sociale și economice prin a căror existență și manifestare se asigură funcționarea economiei naționale, precum și ca ansamblul intereselor și necesităților de securitate economică (prin garantarea principiilor de bază ale economiei de piață, proprietății, concurenței loiale, resurselor naturale, echilibrului ecologic, dezvoltării economice, libertății economice, sistemului financiar, activității bancare, protecției sociale, cercetării științifice și tehnologice naționale și dreptului de autor) **(**http://www.sri.ro/categorii/26/securitate-economica.html**)**.

Provocările crizei actuale la adresa securității naționale a României

În contextul elementelor prezentate mai sus *„națiunea română are dreptul inalienabil la securitate – încât să se poată concentra asupra asigurării dezvoltării economice durabile a țării și realizării aspirațiilor personale ale fiecărui cetățean."* (Gheorghe Toma, *Securitatea națională din perspectiva noilor arhitecturi de securitate ale începutului de secol – Incertitudini, realități, perspective*, București, Editura ANI, 2006, p.280).

Conceptul de securitate națională a evoluat și s-a modificat ca urmare a fenomenelor transnaționale ce caracterizează etapa actuală și a pluralității originii și naturii noilor riscuri și amenințări. În prezent, securitatea se identifică cu protecția a tot ceea ce afectează bazele statului român și ale organizațiilor la care a aderat.

Din punct de vedere operațional, dimensiunea economică a securității – parte a securității naționale – poate fi analizată luând în considerare următorii indicatori: capacitatea statului de a gestiona probleme privind șomajul, calitatea vieții, balanța de plăți dezechilibrată, lipsa oportunităților economice, dependența de resursele naturale externe, capacitatea statului de a-și menține independentă producția militară din punct de vedere economic, reflectând relația dintre puterea economică și cea militară.

Pentru a păstra nivelul securității naționale la cele mai înalte standarde un rol important revine, pe lângă stabilitatea mediului financiar și economic, și componentelor sociale, de apărare, al educație etc. Toate aceste domenii însă pot fi afectate cu ușurință de disfuncționalități înregistrate în palierul economic. Principiul dominoului este perfect aplicabil situației de față, statul având rolul de a menține sub control toate palierele sensibile ale aspectelor complexe ale crizei. Lipsa productivității, a locurilor de muncă, a cererii de bunuri sunt toate elemente care, deși sunt de natură economică, afectează – în mod evident – componenta socială și, împreună, afectează securitatea națională.

Primele efecte ale crizei economice și financiare s-au manifestat în România prin *reducerea ritmului de dezvoltare economică* și creșterea numărului de falimente precum și printr-o reevaluare a proiectelor de investiții ale companiilor. *Majoritatea IMM*–urilor estimează că *în perioada următoare vor stopa investițiile majore în proiecte de dezvoltare* pentru a evita riscurile produse de condițiile nefavorabile de creditare și a volatilității monedei naționale (AMOS News). Peste 80% dintre IMM-uri consideră că instabilitatea financiară își va face simțite efectele în perioada următoare, când multe companii mici și mijlocii vor avea probleme de supraviețuire. Cele mai expuse riscului sunt firmele nou înființate, care, având un rulaj foarte mic, nu dețin resursele necesare pentru a trece printr-o perioadă de recesiune.

Analiștii și experții economici susțin faptul că această criză economică și financiară internațională, care a generat probleme deosebit de grave unora dintre cele mai puternice instituții financiare din lume, au avut un efect indirect asupra României, prin limitarea fluxurilor de capital și prin reducerea disponibilității la risc al investitorilor (Stancu V., Stoica M., Stoica A., *Relații publice. Succes și credibilitate*, București, Editura Concept, 1997).

Aceste turbulențe s-au reflectat în România prin pierderi înregistrate la bursă și prin *deprecierea leului în raport cu euro*, în contextul *creșterii aversității la risc a investitorilor* (a se vedea scăderea drastică a investițiilor

pentru primul trimestru al anului 2009, față de aceeași perioadă a anului precedent).

Pe termen mai lung însă, efectele crizei internaționale asupra sectorului bancar românesc și asupra economiei în ansamblu ar putea fi generate de expunerile deținute pe piața americană de băncile mamă ale instituțiilor de credit din România și de relațiile de afaceri ale acestora cu companiile aflate în dificultate. Grupurile financiare UniCredit, Erste, Raiffeisen, ING sau Societe Generale sunt instituții importante la nivel european care dețin subsidiare în România, iar eventualele probleme pe care le-ar întâmpina ar putea să se reflecte și în activitățile locale (AMOS News).

În privința *sistemului bancar*, analiștii disting două tipuri de efecte: probleme pe termen scurt cu lichiditățile și, pe termen lung, cu creșterea dobânzilor. Astfel, deși inițial problema nu era considerată una foarte gravă și cu toate că Banca Centrală Europeană a pompat mai multe zeci de miliarde de euro pe pieţele financiare pentru a preveni o criză europeană, lumea financiar-bancară europeană recunoaște că efectele, în special cele pe termen lung, au fost subestimate. Cele mai importante efecte, pentru statele din Europa de Est, vor fi cele pe termen lung, atunci când creșterea economică va încetini și creditele vor fi obținute cu costuri mult mai mari. Se poate aprecia că cinci state est europene cu deficit mare de cont curent au fost supuse presiunii la un moment dat: Letonia, Ungaria, Bulgaria, România și Serbia.

Din perspectiva BERD, există totuși și aspecte pozitive – mărirea dobânzilor ar putea domoli explozia de îndatorări din aceste state.

Între timp, criza de pe pieţele financiare europene occidentale își continuă cursul, iar economiile aflate încă în curs de dezvoltare pot fi afectate și prin intermediul produselor exportate de Occident. *„Criza financiară se poate adânci și, la fel, există posibilitatea ca finanțarea externă să se reducă. Un aspect destul de grav pentru acele economii emergente cu deficit mare de cont curent"*, se afirmă într-o analiză a Băncii Mondiale.

Potrivit unei analize publicate pe site-ul Fondului Monetar Internațional, prezența băncilor străine generează, pe lângă avantaje, și o serie de dezavantaje și riscuri, analiștii menționând, printre acestea, diminuarea sau întreruperea creditării, în cazul unor evenimente importante pe pieţele de origine. Aceiași analiști sunt de părere că problemele economice de pe piața de origine pot determina o instituție internațională să își reducă operațiunile din străinătate. Criza financiară ar putea genera probleme pentru anumite bănci europene, pe măsură ce falimentele sau achizițiile altor instituții de credit sunt puse în practică.

Marile bănci americane și europene își reevaluează activitățile, ceea ce contribuie la creșterea costului capitalului și diminuează disponibilitatea la risc la nivel mondial.

România a împrumutat sume considerabile de bani din străinătate în ultimii ani. Aceste fonduri au constituit un factor de creștere economică. Este foarte puțin probabil ca economia să poată continua să crească în ritmul actual, în contextul reducerii fluxurilor de capital.

De asemenea, pe fondul crizei economice și financiare, un element important al securității interne este reprezentat de securitatea energetică – procesul de asigurare al disponibilității necesarului de electricitate pentru consum industrial și casnic, în cantitățile necesare. Prin urmare, securitatea energetică nu trebuie considerată doar o problemă politică, ci și o provocare economică. Trebuie subliniat faptul că securitatea energetică este o problemă mondială, care implică majoritatea guvernelor și acoperă mai multe sectoare energetice, precum cel de petrol, cărbune, energie nucleară și gaze naturale.

Preocuparea României pentru importurile de energie în legătură cu securitatea resurselor, dar și grija pentru investițiile în extracția și exportul de energie, în strânsă legătură cu existența unei pieţe de desfacere stabile, nu mai reprezintă o noutate. De fapt, acestea au fost preocupările politice din momentul în care cărbunele, petrolul și gazul au devenit mecanisme ale industrializării și precondițiile societății moderne.

Nu trebuie neglijat nici faptul că, pentru asigurarea securității naționale, statul român are nevoie de sume de bani necesare funcționării sistemului de securitate pe toate componentele sale. Aceste sume necesare bunei funcționări a sistemului de securitate sunt generate de la bugetul de stat. În cazul în care nivelul sumelor încasate scade din cauza unor disfuncționalități ale sistemului economic, este evident că și sumele repartizate pentru funcționarea sistemului de securitate se vor diminua corespunzător.

De asemenea, o modificare a configurației leadership-ului mondial, ca urmare a acestei crize financiare, poate determina o reorientare a priorităților în domeniul securității aliaților României. Astfel de schimbări ar putea necesita ajustarea poziționării țării noastre pe scena relațiilor internaționale (*The economist print edition* 18 Sep 2008, *Globalisation – A bigger world* – http://www.economist.com/specialreports/displayStory.cfm?story_id=12080751) și, implicit, a politicilor din domeniul securității și apărării.

În acest context sunt dificil de apreciat atât durata și amploarea efectelor prezentei crize financiare, cât și implicațiile pe care aceasta le va avea asupra securității naționale.

Concluzii

Întrucât disfuncționalitățile economice sunt generatoare de probleme sociale, având consecințe grave, ce pot afecta stabilitatea statului, acestea trebuie atent monitorizate, iar măsurile luate trebuie să se regăsească într-o strânsă interdependență și în relație

de complementaritate. România are nevoie de un plan economic radical care să mențină dezvoltarea economică a anului 2009 la un nivel acceptabil şi care să micşoreze decalajul economic faţă de ţările din Uniunea Europeană. Conducerea politică şi de stat a României va trebui să adopte măsuri economice, corelate cu cele ale Uniunii Europene şi cu recomandările FMI, care ar putea avea ca efect scăderea repercusiunilor negative ale crizei economice asupra României.

Situaţia actuală impune o politică de investiţii prudentă şi o mai mare atenţie la conservarea resurselor umane şi financiare. De asemenea, instituţiile financiare trebuie să adopte o politică financiară adecvată şi, nu în ultimul rând, să limiteze orice cheltuială din banii publici în alte scopuri decât cele de importanţă maximă.

Ieşirea din cercul vicios *criză economică-diminuarea dezvoltării economice-sărăcie* este posibilă doar prin eforturile concertate ale decidenţilor din zona politic-legislativ-executiv, a căror finalitate să fie scăderea nivelului sărăciei şi întărirea capacităţii României de a-şi rezolva propriile probleme şi de a preveni răspândirea ameninţărilor la adresa securităţii naţionale. Aceste eforturi trebuie să vizeze toate dimensiunile securităţii, deoarece problemele economice ale securităţii sunt legate atât de dimensiunea politică, cât şi cele sociale, culturale şi ecologice.

Astfel, „România are nevoie, mai mult ca oricând, de o voinţă politică şi de o viziune pe termen lung, pentru a parcurge o etapă care nu poate fi încheiată fără coeziune naţională şi pragmatism. Eforturile în domeniile politicii externe, economico-financiare şi de apărare naţională trebuie să se îmbine, în mod armonios, cu dimensiunea socială care să asigure solidaritate şi parteneriat social (Gheorghe Toma, *Securitatea naţională din perspectiva noilor arhitecturi de securitate ale începutului de secol. Incertitudini, realităţi, perspective,* Bucureşti, Editura ANI, 2006, p. 280).

Bibliography

1. *Analiza efectului de levier financiar/Analysis of financial leverage* – Revista *Finanţe, Bănci, asigurări*, Bucureşti, nr. 12/1998 - http://www.proeco.ro/dinamica/3.html.

2. Bellamy, John *Foster: Monopoly Finance Capital and the Crisis – Interview with John Bellamy Foster for the Norwegian Daily Klassekampen*, October 15, 2008 –http://links.org.au/node/687.

3. Burton, Fred & Stewart, Scott, *Workplace violence: myths and mitigation* – Stratfor.

4. Daniel Yergin, „Ensuring Energy Security", *Foreign Affairs*, Volume 85 – nr. 2, Martie /Aprilie, 2007, p.69.

5. *Doctrina Naţională a Informaţiilor pentru Securitate a României/National Information Security Doctrine of Romania.*

6. Elliott, Larry – „Credit crisis – how it all began", articol publicat în ziarul *The Guardian* (5 august 2008) – http://www.guardian.co.uk/business/2008/aug/05/northernrock.banking

7. Hirst Paul, Thompson G., *Globalizarea sub semnul întrebării/Globalization in question,* Editura Trei, Bucureşti, 2002.

8. Iliescu, Adrian-Paul, *Criza financiară 2008-2009*: *adevăratele probleme/2008-2009 financial crisis: the real problems*, Universitatea din Bucureşti – http://www.cadi.ro/docs/iliescu_asimetria_informatiei.pdf

9. Leonhardt, David, „Bernanke's Midterm Tests", *The NewYork Times*, 30 ianuarie, 2008.

10. Norris, Floyd. „A New Kind of Bank Run Tests Old Safeguards", articol publicat în ziarul *The New York Times* (10 august 2007) – http://www.nytimes.com/2007/08/10/business/10liquidity.html?_r=1

11. Pisani-Ferry Jean interviu de Speteanu Ioana, „Lobby la nivel înalt pentru FMI", în *„Financiarul"* – http://www.financiarul.com/articol_17847/lobby-la-nivel-înalt-pentru-fmi.html.

12. *Strategia de Securitate Naţională a României/National Security Strategy of Romania*, Bucureşti, 2007 – http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/ SSNR.pdf.

13. Stancu V.; Stoica M. şi Stoica A., *Relaţii publice. Succes şi credibilitate/Public relations. Success and credibility*, Editura Concept, Bucureşti, 1997.

14. „TED spread spikes in July 2007", articol publicat în ziarul *Wall Street Journal* (mai, 2008) – http://www.princeton.edu/~pkrugman/ted-spread-wsj.gif

15. Toma, Gheorghe, *Securitatea naţională din perspectiva noilor arhitecturi de securitate ale începutului de secol – Incertitudini, realităţi, perspective/National security in light of a new security architecture at the beginning of the century - Uncertainties, realities*, Bucureşti, Editura Academiei Naţionale de Informaţii, 2006.

16. http://www.fhfb.gov/

17. http://www.tmctv.ro/articol_55371/rusia_a-_adoptat_o_strategie_de_dezvoltare_a_pieţelor_financiare.htm

18. http://www.sri.ro/categorii/26/securitate-economica.html